

บทนำ

ยุคหลังโควิด-19 นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน และมีการกล่าวถึงการปรับเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) หรือ ภาวะปกติใหม่ โดยเฉพาะการปรับวิถีชีวิตในยุคดิจิทัลด้วยการเร่งนำเทคโนโลยีดิจิทัล (Digitalization) มาใช้ตอบโจทย์ในชีวิตประจำวันมากขึ้น รวมทั้งในประเทศจีนที่มียุทธศาสตร์ชัดเจนในการปรับประยุกต์และพัฒนานวัตกรรมในด้านดิจิทัลมาอย่างต่อเนื่อง จนทำให้จีนกลายเป็นประเทศที่มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด และในปี 2020 แม้ว่าการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 จะสร้างปัญหาวิกฤตทางสาธารณสุขและกลายเป็นวิกฤตทางเศรษฐกิจตามมา หากแต่ทางการเงินก็ยังคงเดินหน้ายุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศมุ่งสู่เศรษฐกิจดิจิทัล รวมทั้งการประกาศทดลองใช้เงินสกุลดิจิทัล (Digital Currency) ได้สำเร็จเป็นประเทศแรกของโลก

เงินสกุลดิจิทัลที่จีนนำมาทดลองใช้มีคำเรียกทางการว่า Digital Currency Electronic Payment : DCEP หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า เงินหยวนดิจิทัล (Digital Yuan) นับเป็นนวัตกรรมทางการเงินที่ล้ำหน้าก่อนประเทศใด ทำให้แวดวงวิชาการไทยและทั่วโลกเริ่มให้ความสนใจ บทความนี้ จึงได้วิเคราะห์ลักษณะเด่นของเงินหยวนดิจิทัลที่ควรรู้ ตลอดจนวิเคราะห์เบื้องหลังเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของจีนที่ตั้งใจจะใช้เงินสกุลดิจิทัลเป็นเสมือนเส้นทางลัดในการผลักดันเงินหยวนสู่สากล

สำหรับเนื้อหาของบทความ จะเริ่มจากการย้อนไปศึกษาเส้นทางพัฒนาการของสกุลเงินหยวนของจีน ตั้งแต่ยุคเหมาเจ๋อตงจนถึงยุคสีจิ้นผิง เพื่อวิเคราะห์ว่ากว่าจะมีวันนี้ วันที่จีนสามารถพัฒนาเงินหยวนดิจิทัลจนสร้างความพลิกผันให้โลกการเงินต้องสะเทือน จีนได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนามาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนอย่างไรบ้าง และในตอนท้ายจะมีการวิเคราะห์ผลกระทบเงินหยวนดิจิทัลต่อระบบการเงินโลก และผลกระทบต่ออนาคตการค้าไทย-จีน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

เส้นทางพัฒนาการเงินหยวน Renminbi (RMB) สู่ Digital Yuan

เส้นทางพัฒนาการเงินหยวนจีนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุทธศาสตร์ในแต่ละยุคสมัยของผู้นำจีนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน จวบจนถึงปัจจุบันในยุคสีจิ้นผิง เงินหยวนจีนมีพัฒนาการที่ทันสมัยล้ำหน้า และธนาคารกลางของจีน คือ ธนาคาร People's Bank of China :PBOC สามารถประกาศนำเงินในรูปแบบของดิจิทัล มาใช้เป็นประเทศแรกของโลก เพื่อรองรับวิถีชีวิตในยุคดิจิทัลในยุคหลังโควิด-19

ในการศึกษาเส้นทางพัฒนาการสกุลเงินหยวนของจีน บทความนี้ได้จัดทำเป็นตารางสรุปลำดับเวลา (Timeline) พัฒนาการของเงินหยวนจีนในรูปแบบดั้งเดิม มาสู่เงินหยวนในรูปแบบดิจิทัล เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของเงินหยวนจีน ตั้งแต่เดือนธันวาคม ปี 1948 ที่มีการเริ่มนำสกุลเงินของจีนในชื่อทางการว่า “เงินเหรินหมินปี้” (Renminbi : RMB) มาใช้เป็นครั้งแรก หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า เงินหยวนจีน มาจนถึงวันนี้ เป็นเวลา 70 กว่าปี เงินหยวนของจีนได้มีการเปลี่ยนแปลงผ่านในแต่ละยุคสมัยของผู้นำของจีน

ในยุคเหมาเจ๋อตง ช่วงปี 1949-1976 จีนมีระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ที่เน้นควบคุมวางแผนจากส่วนกลาง มาจนถึงยุคเติ้งเสี่ยวผิงที่เน้นการปฏิรูปเศรษฐกิจเริ่มตั้งแต่ปลายปี 1978 และในช่วงเวลานั้นมีการใช้ระบบเงินสองสกุลในจีน ในช่วงปี 1980-1994 เศรษฐกิจจีนได้ผ่านร้อนผ่านหนาว ผ่านการทดลองผิดลองถูก ผ่านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มาจนถึงปี 1994 ได้มีการปรับเหลือเงินสกุลเดียวภายใต้ “ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่”

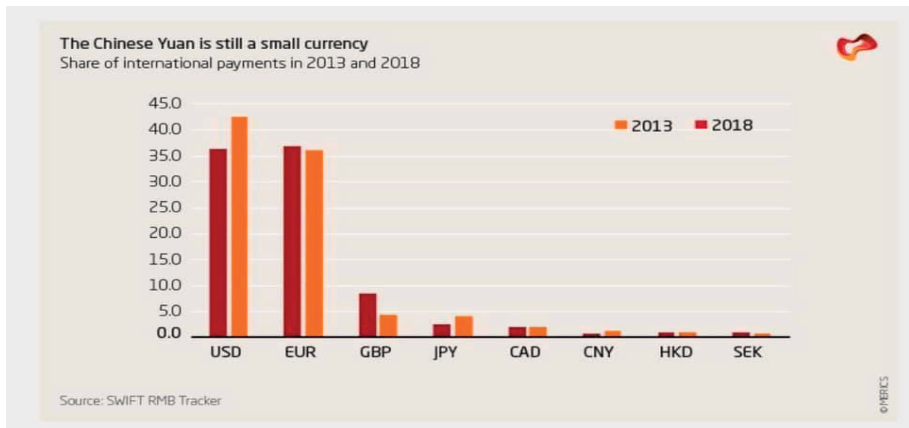
ผลจากการวางยุทธศาสตร์เน้นการปฏิรูปและเปิดกว้างทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกในปี 2001 ทำให้ภาคการค้าระหว่างประเทศของจีนขยายตัวอย่างมากและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศของจีนในเชิงยุทธศาสตร์ จนในปี 2005 ก็ได้มีการปรับ

เปลี่ยนมาใช้ “ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบจัดการ”

จวบจนถึงยุคสีจิ้นผิง ที่ขึ้นมาเป็นผู้นำประเทศจีนตั้งแต่ปี 2013 และได้มีการวางยุทธศาสตร์ชัดเจนเพื่อผลักดันให้มีการใช้เงินหยวนในระดับสากลมากขึ้น (Internationalization of RMB) จนเงินหยวนจีนได้รับการยอมรับในกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) ตั้งแต่ปี 2016 เพื่อให้เงินหยวนของจีนได้เป็น 1 ใน 5 สกุลเงินที่นำมาคำนวณในตะกร้าเงิน Special Drawing Rights (SDRs) ของ IMF ร่วมกับอีก 4 สกุลเงิน ได้แก่ เงินดอลลาร์สหรัฐ เงินยูโร เงินปอนด์ และเงินเยน

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีความพยายามในการผลักดันเงินหยวนจีนให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล หากแต่เงินหยวนจีนก็ยังไม่สามารถขึ้นมาเป็นสกุลหลักของโลกและไม่ได้มีการนำเงินหยวนมาใช้ในระดับสากลมากนัก เช่น ในปี 2019 จากการจัดอันดับการใช้เงินหยวน RMB ในระดับสากล พบว่า เงินหยวนของจีนติดอันดับ 8 ของโลกด้วยสัดส่วนน้อยมากประมาณร้อยละ 4.3 ของทั้งโลก (Bank for International Settlements 2019, 10)

ภาพแสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนการใช้เงินหยวนจีนเพื่อการชำระเงินระหว่างประเทศ ปี 2013 และปี 2018



ที่มาของภาพ : <https://www.merics.org/en/china-monitor/chinas-currency-push?fbclid=IwAR35phVTMF1scXeNbWudEsQEBTHORCzywb2eFdORv0iyWiZaKHqj28xRqk>

จากการวิเคราะห์เบื้องต้นยุทธศาสตร์จีนในยุคหลังโควิด-19 พบว่า นอกจากจะเน้นพัฒนาเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดเพื่อนำพาประเทศมุ่งสู่เศรษฐกิจดิจิทัลอย่างเต็มที่แล้ว จีนยังต้องการที่จะนำเทคโนโลยีมาพัฒนาเงินหยวนในรูปแบบของดิจิทัล เพื่อหวังจะเป็นเส้นทางลัดในการผลักดันให้สกุลเงินของจีนได้ยอมรับอย่างแพร่หลายในโลกยุคดิจิทัลสมัยใหม่ และธนาคารกลาง PBOC ของจีนได้มีการเตรียมการในเรื่องนี้มาตั้งแต่ปี 2014 และในที่สุด ธนาคาร PBOC ของจีนได้ออกมายอมรับว่า มีการพัฒนาเงินหยวนในรูปแบบดิจิทัล โดยใช้ชื่อเรียกว่า DCEP : Digital Currency Electronic Payment เพื่อให้ชาวจีนทั่วไปใช้แทนเงินสด

ที่สำคัญ ยังมีแรงกดดันจากต่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญทำให้ทางการเงินต้องเร่งพัฒนาเงินดิจิทัลของตน โดยเฉพาะจากการที่ Facebook จากประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เริ่มประกาศที่จะออกสกุลเงินดิจิทัล Libra ในปี 2019 โดยจะร่วมมือกับบริษัทชั้นนำของโลกตั้งเป็นสมาคม Libra Association เพื่อคาดหวังจะให้เงินสกุลดิจิทัลของโลก (global digital currency) โดยใช้ชื่อได้เปรียบจากการมีฐานบัญชีผู้ใช้ Facebook กว่า 2 พันล้านรายที่กระจายอยู่ทั่วโลก และต่อมา ในปี 2020 ยังได้มีความพยายามที่จะพัฒนาเป็น Libra 2.0 เพื่อให้เป็น stable coin ที่มีมูลค่าอิงกับค่าเงินของเงินสกุลหลักที่นำมาใช้แบบ 1:1 และเปิดให้ใช้ในลักษณะเป็นแพลตฟอร์มเปิดกว้างให้ธนาคารกลางทั่วโลกเข้ามาใช้ในการพัฒนาสกุลเงินดิจิทัลของตนเองบนแพลตฟอร์มของ Libra ได้ ดังนั้น การแข่งขันกันเป็นมหาอำนาจทางการเงินในยุคดิจิทัลระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ถือเป็นตัวเร่งสำคัญ แม้ว่าทางการของสหรัฐฯ ไม่ได้มีการพัฒนาสกุลเงิน Digital Dollar ของตัวเองอย่างเป็นทางการ หากแต่ความพยายามของภาคเอกชนสหรัฐฯ ดังเช่น Facebook ในการผลักดันเงิน Libra นับเป็นแรงกดดันสำคัญให้ทางการเงินต้องเร่งพัฒนาเงินดิจิทัลของตนเองให้สำเร็จก่อนสหรัฐฯ เพื่อแสดงความเป็นผู้นำในการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินและมีการใช้เงินดิจิทัลได้สำเร็จเป็นประเทศแรกของโลก

ตารางสรุป Timeline พัฒนาการเงินหยวน Renminbi (RMB) สู่อะ Digital Yuan

ปี	วัน/เดือน	สถานการณ์
1948	ธันวาคม	สกุลเงินทางการของจีน คือ เงินเหรินหมินปี้ (Renminbi : RMB หรือ CNY) มีการประกาศใช้โดยธนาคารกลางของจีน คือ People's Bank of China : PBOC มาตั้งแต่เดือนธันวาคม 1948 มีชื่อเรียกทั่วไปว่า เงินหยวน
1949	1 ตุลาคม	เริ่มต้น ยุคเหมาเจ๋อตง ในฐานะประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีนและประธานาธิบดีจีน เหมาเจ๋อตงได้ประกาศสถาปนา “สาธารณรัฐประชาชนจีน” (People's Republic of China)
1950-1978		ในช่วงเวลานั้น ธนาคาร People's Bank of China : PBOC ถือเป็นธนาคารเพียงแห่งเดียวของจีน ทำหน้าที่เป็นทั้งธนาคารกลางและธนาคารพาณิชย์ของจีน ในขณะนั้น ธนาคารอื่นๆ ในจีน เช่น Bank of China ถือเป็นธนาคารย่อยของธนาคาร PBOC
1978	ธันวาคม	เริ่มต้น ยุคเติ้งเสี่ยวผิง ในปี 1978 ถือเป็นจุดเริ่มต้น “การปฏิรูปเศรษฐกิจจีน” จากผลการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคฯ เต็มคณะครั้งที่ 3 ของสมัชชาครั้งที่ 11 และประกาศการปฏิรูปเศรษฐกิจและเปิดประเทศของจีน นับเป็นจุดเปลี่ยนของระบบเศรษฐกิจจีนที่สำคัญ

ปี	วัน/เดือน	สถานการณ์
1980	1 เมษายน	เริ่มใช้ระบบเงินสองสกุล (dual-track currency system) กล่าวคือ เงิน RMB ใช้เฉพาะคนจีนในประเทศ และเงิน Foreign Exchange Certificates : FEC หรือ ว้ายฮุยเจี๋ยน Wai Hui Quàn สำหรับชาวต่างชาติ (คำว่า Quàn แปลว่า Voucher คูปอง) วันที่ 1 เมษายน 1980 ธนาคารกลางจีนได้ออกธนบัตร Foreign Exchange Certificates (FEC) หรือ ว้ายฮุยเจี๋ยน Wai Hui Quàn ชื่อเต็ม คือ Wai Hui Duihuan Quan โดยระบุว่า ธนบัตรนี้มีมูลค่าเทียบเท่ากับเงินเหรินหมินปี้ จำกัดการใช้เฉพาะในอาณาเขตประเทศจีน ไม่รับประกันการสูญหาย เงิน FEC เพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนกับเงินสกุลต่างประเทศเท่านั้น และเป็นเงินให้ชาวต่างชาติมาใช้ในจีน โดยเฉพาะ ซึ่งจะใช้เงิน FEC ซื้อสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ เช่น สินค้าใน “ร้านมิตรภาพ” และใช้เงิน FEC ในการซื้อสินค้าที่รัฐควบคุม เช่น ทองคำ จักรเย็บผ้า จักรยาน ทั้งนี้ แม้ทางการจะกำหนดว่า เงินทั้งสองชนิดนี้มีค่าเท่ากัน แต่ชาวจีนจำนวนมากต้องการเงิน FEC มากกว่าเงิน RMB ทำให้เกิดตลาดมืด (ผู้จัดการออนไลน์ 2551)
1980-1994		จีนใช้ระบบเงินสองสกุล (dual-track currency system) นานร่วม 15 ปี กล่าวคือ เงิน RMB สำหรับชาวจีน และเงิน FEC สำหรับชาวต่างชาติในจีน โดยมีการพิมพ์เงิน FEC ออกมาสองครั้ง คือ ปี 1979 และ 1988
1980	กันยายน	ที่ประชุมคณะกรรมการการประจำสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติ (National People's Congress :NPC) ครั้งที่ 15 ชุดที่ 5 มีมติให้ทดลองนำระบบเศรษฐกิจตลาดมาใช้ โดยการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones : SEZs) ใน 4 แห่งแรก ได้แก่ เล่งจิ้น จูไห่ เซี่ยเหมิน ซานโถว (เซวเถา) และต่อมาปี 1988 คือ ไห่หนาน (ไหหลำ)

ปี	วัน/เดือน	สถานการณ์
1990	พฤศจิกายน	จัดตั้งตลาดหลักทรัพย์ขึ้นที่มหานครเซี่ยงไฮ้ Shanghai Stock Exchange เป็นตลาดหลักทรัพย์แห่งแรกของจีน โดยใช้ดัชนี SSE : Shanghai Composite
1991	กรกฎาคม	จัดตั้งตลาดหลักทรัพย์แห่งใหม่ขึ้นที่เมืองเลิ่นเจิ้น (Shenzhen Stock Exchange) เพื่อเป็นตลาดหลักทรัพย์แห่งที่สองของจีน
1994	มกราคม	ประกาศยกเลิกระบบเงินสองสกุล โดยมีการใช้หน่วยเงินตราแบบเดียว คือ Renminbi : RMB
1994	เมษายน	ประกาศตั้ง Interbank Currency Market เป็นครั้งแรกที่เซี่ยงไฮ้ ประกาศใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ (Fixed Exchange Rate System) โดยผูกค่าเงินไว้กับเงินดอลลาร์แบบคงที่ในระดับ 8.28 หยวนเท่ากับ 1 ดอลลาร์ ส่งผลให้ในปี 1994 ค่าเงินของจีนได้อ่อนค่าลงประมาณร้อยละ 33
1994	มกราคม	มีการปฏิรูประบบการจัดเก็บภาษี โดย ให้รัฐบาลท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ สามารถมีอำนาจในการบริหารจัดการการคลังด้วยระบบแยกคำนวณภาษี จึงเป็นการกระจายอำนาจให้รัฐบาลท้องถิ่น (Decentralization) และแบ่งแยกรายได้ทางการคลังของส่วนกลางและของส่วนท้องถิ่น
1997-1999		ช่วงเกิดวิกฤตต้มยำกุ้ง จีนยืนกรานไม่ลดค่าเงินหยวนและรักษาค่าเงินไว้ในอัตรา 8.27 - 8.28 นานร่วม 3 ปี โดยธนาคารกลางจีนเข้าแทรกแซงรักษาค่าเงินให้คงที่ไว้
2001	ธันวาคม	จีนได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization) หลังจากที่ต้องใช้ความพยายามในการเจรจานานถึง 15 ปี

ปี	วัน/เดือน	สถานการณ์
2005	กรกฎาคม	ประกาศเปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวแบบมีการจัดการ (Managed Floating Exchange Rate) โดยยอมให้มีการแกว่งของค่าเงินได้ไม่เกินร้อยละ 0.33 ต่อวัน ส่งผลให้เงินหยวนจีนแข็งค่าขึ้นร้อยละ 2.1 ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวนี้ จีนใช้การอิงตะกั่วเงินสกุลต่าง ๆ เช่น ดอลลาร์สหรัฐฯ เงินยูโร เงินเยน ญี่ปุ่นและเงินวอนเกาหลีใต้ รวมทั้งงานสกุลอื่นๆ เช่น ดอลลาร์สิงคโปร์ริงกิต มาเลเซียและเงินบาทไทย เป็นต้น
2007	พฤษภาคม	ประกาศขยายช่วงของการเปลี่ยนค่าเงินเป็นร้อยละ 0.5 ต่อวัน เพื่อให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น และได้ริเริ่มโครงการทดลองผลักดันเงินหยวนให้เป็นสกุลเงินระหว่างประเทศ (Internationalization of the RMB) ด้วยการออกพันธบัตรในสกุลเงินหยวนที่ฮ่องกง
2008	กรกฎาคม	ประกาศตรึงค่าเงินหยวน 6.83 หยวนต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ เนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก
2008	ธันวาคม	เพื่อผลักดันให้เงินหยวน RMB เข้ามามีบทบาทในด้านการเงินโลก และเพื่อการทำ RMB Trade Settlement รัฐบาลจีนจึงได้ลงนามในสัญญา Swap เงินกับธนาคารกลางของเขตเศรษฐกิจ/ประเทศต่างๆ เช่น ฮ่องกง เกาหลีใต้ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย ส่งผลให้ธนาคารกลางคู่สัญญาสามารถขายเงินหยวนให้ผู้นำเข้า/ส่งออกที่ซื้อขายกับจีนได้โดยตรง ไม่ต้องแลกผ่านเงินสกุลอื่น
2009	กรกฎาคม	จีนเดินหน้านำผลักดันเงิน RMB ให้มีการใช้ในระดับสากลให้มากขึ้น ด้วยการทดลองให้บางเมืองของจีนชำระสินค้านำเข้า/ส่งออกด้วยเงินสกุลหยวน

ปี	วัน/เดือน	สถานการณ์
2010	มิถุนายน	ธนาคารกลางของจีนประกาศเปิดให้เงินหยวน “มีความยืดหยุ่น” ได้มากขึ้นเมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์ ทั้งนี้ จีนยังคงมีการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเงินทุน Capital Account Control จึงถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความต้องการใช้สกุลเงินหยวนเพื่อชำระค่าสินค้าและการลงทุน เนื่องจากยังคงมีข้อจำกัดจากมาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายเงินทุนของทางการจีน ทำให้บัญชีทุนของจีนยังไม่เปิดให้มีการเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรี
2013		เริ่มต้น ยุคสีจิ้นผิง มีการผลักดันยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมในศตวรรษที่ 21 หรือ One Belt, One Road เพื่อแสวงหาความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ตามแนวเส้นทางสายไหมโบราณ ทั้งทางบกและทางทะเล และต่อมาปรับชื่อเรียกว่า Belt and Road Initiative : BRI จนในขณะนี้ จีนได้ขยายความร่วมมือครอบคลุมไปทั่วโลกและเป็นที่ยอมรับในฐานะมหาอำนาจใหม่ของโลก
2014		ธนาคารกลางของจีนเริ่มตั้งคณะทำงานพิเศษเพื่อศึกษาวิจัยพัฒนา “เงินสกุลดิจิทัล” ของจีนเอง
2016	1 ตุลาคม	กองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือ IMF ได้ยอมรับสกุลเงินหยวนของจีนให้เข้าอยู่ในตะกร้าเงิน Special Drawing Rights (SDRs) ร่วมกับอีก 4 สกุลเงิน ได้แก่ เงินดอลลาร์สหรัฐ เงินยูโร เงินปอนด์ และเงินเยน
2017	มกราคม	มีการตั้งสถาบันวิจัยเงินสกุลดิจิทัล ที่เรียกว่า Digital Currency Research Institute (DCRI) ขึ้นที่เมืองเสิ่นเจิ้น
2019	31 ตุลาคม	ธนาคารกลางของจีนได้ยอมรับว่า มีการศึกษาวิจัยในการพัฒนาเงินสกุลดิจิทัล หลังจากที่ได้มีการเตรียมการมาตั้งแต่ปี 2014 และใช้คำเรียกชื่อว่า Digital Currency Electronic Payment : DCEP

ปี	วัน/เดือน	สถานการณ์
2020	กุมภาพันธ์	จีนยื่นขอจดสิทธิบัตรกว่า 87 รายการที่เกี่ยวข้องกับ Central Bank Digital Currency : CBDC รวมถึงการชำระเงินระหว่างธนาคารโดยใช้ DCEP หรือเงินหยวนดิจิทัล (Digital Yuan) และการผนวกกระเป๋าเงินดิจิทัล (digital currency wallet) เข้ากับบัญชีธนาคารรายย่อย
	เมษายน	ธนาคารกลางจีนได้เริ่มทดลองใช้เงินหยวนดิจิทัลใน 4 เมืองสำคัญ ได้แก่ ซูโจว เซิ่นเจิ้น สงอัน และเฉิงตู โดยดำเนินการผ่าน 4 ธนาคารใหญ่ของจีน ได้แก่ ธนาคาร Agricultural Bank of China ธนาคาร Industrial and Commercial Bank of China ธนาคาร Bank of China และธนาคาร China Construction Bank
	กรกฎาคม	Didi Chuxing แพลตฟอร์มเรียกรถรับจ้างที่มีเครือข่ายใหญ่ที่สุดในจีนได้ร่วมมือเป็น partner กับธนาคารกลางจีนเพื่อร่วมทดลองใช้เงินหยวนดิจิทัล
	สิงหาคม	มีการขยายเขตทดลองใช้เงินหยวนดิจิทัลไปอีก 28 กว่าเมืองในหลายมณฑล เช่น ปักกิ่ง-เทียนจิน-เหอเป่ย์ และเซี่ยงไฮ้ รวมทั้งในพื้นที่ Greater Bay Area : GBA ที่รวมไปถึงฮ่องกง/มาเก๊า โดยตั้งเป้าหมายที่จะครอบคลุมผู้ทดลองใช้เงินหยวนดิจิทัลให้ได้ราว 400 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 29 ของประชากรจีนทั้งหมด
	ตุลาคม	รัฐบาลเมืองเสิ่นเจิ้นได้ทดลองแจกเงินหยวนดิจิทัลในลักษณะเป็นอีปาดิจิทัลให้กับชาวเสิ่นเจิ้นคนละ 200 หยวน โดยใช้วิธีสุ่มแจกให้ผู้โชคดีจำนวน 50,000 ของ คิดเป็นมูลค่า 10 ล้านหยวน เพื่อให้ทดลองนำเงินหยวนดิจิทัลไปใช้ในร้านค้ารายย่อยทั่วไปในเขตหลอหู่กว่า 3,000 รายที่ได้จดทะเบียนเข้าร่วมโครงการฯ
	ธันวาคม	รัฐบาลเมืองซูโจวประกาศแจกเงินหยวนดิจิทัลมูลค่า 20 ล้านหยวนให้ชาวซูโจว ผ่านการสุ่มเลือกแบบลอตเตอรี่แจกให้คนละ 200 หยวน เพื่อให้ทดลองนำเงินหยวนดิจิทัลไปใช้

ปี	วัน/เดือน	สถานการณ์
2021	มกราคม	รัฐบาลเมืองเลิ่นเจิ้นได้ทดสอบการใช้จ่ายเงินหยวนดิจิทัลเป็นรอบที่ 2 โดยแจกเงินหยวนดิจิทัล วงเงิน 3 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อกระจายไปให้ชาวเลิ่นเจิ้นได้ทดลองนำไปทำธุรกรรมได้กว่า 140,000 รายการ ในช่วงเวลาที่กำหนด

ที่มา : รวบรวมโดย อักษรศรี พานิชสาส์น, 2021

เนื้อหาในส่วนต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ลักษณะเด่นของยุทธศาสตร์การ
พัฒนาของจีน และคุณลักษณะสำคัญของเงินหยวนดิจิทัลที่สำคัญ 6 ด้าน รวม
ทั้งวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในส่วนสุดท้ายของบทความนี้

บทวิเคราะห์

1. ยุทธศาสตร์จีน: คิดใหญ่มองไกล

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะสังเกตได้ว่า ลักษณะเด่นของยุทธศาสตร์จีน
คือ การคิดใหญ่มองไกล มีความแน่วแน่และต่อเนื่อง เริ่มจากการทดลองภายใน
ประเทศจีนจนสำเร็จ ก่อนที่จะขยายผลออกไปในระดับโลก ในขณะเดียวกัน
จีนก็เน้นการดำเนินยุทธศาสตร์แบบไม่ผลีผลาม ทำแบบค่อยเป็นค่อยไป เน้น
ทดลองทำเป็นขั้นเป็นตอน หากทำแล้วได้ผล ก็ค่อยขยายผล ถ้าไม่สำเร็จก็จะหยุด
ทบทวนถอดบทเรียน ก่อนจะปรับแก้ไขเพื่อเดินหน้าต่อ ทั้งหมดนี้ก็เพื่อ “เน้นรักษา
เสถียรภาพ” จึงเปรียบเสมือน “การคลำหินข้ามห้วย” จีนจะไม่กระโดดข้ามแม่น้ำ
ทันที แต่จะค่อย ๆ ทำ ถ้าไม่ได้ผล ก็หยุดทบทวนแล้วค่อยไปต่อ

ในยุคของสี่จีนผิงก็เช่นกัน จะเน้นการทดลองพัฒนาเงินหยวนดิจิทัลอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และให้ความสำคัญกับการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการเงินของตนเอง ซึ่งทางการเงินจะไม่ยอมรับเงินคริปโตเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) แบบสำเร็จรูปทั้งหลายที่คิดค้นโดยต่างประเทศ ในขณะเดียวกัน ธนาคารกลาง PBOC ของจีนก็ทุ่มศึกษาเรียนรู้จุดแข็งและจุดอ่อนของเทคโนโลยีบล็อกเชน (blockchain) และตลอดจนเทคโนโลยีทางการเงินอื่น ๆ ในต่างประเทศ เพื่อนำมาปรับประยุกต์พัฒนาต่อยอดและมุ่งมั่นในการพัฒนาเงินสกุลดิจิทัลของจีน ธนาคารกลางจีนจึงมีการตั้งสถาบันวิจัยเฉพาะเรื่องนี้ขึ้นมาตั้งแต่ปี 2014 นอกจากนี้ ธนาคารกลางจีนยังเป็นเจ้าของสิทธิบัตรอีก 80 กว่ารายการในด้านสกุลเงินดิจิทัลและเทคโนโลยีพื้นฐานต่าง ๆ ของการสร้างเงินสกุลดิจิทัล

นอกจากนี้ ก่อนจะประกาศทดลองใช้เงินหยวนดิจิทัล ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนจีนแข่งขันกันในเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเงิน (Fin Tech) เพื่อนำพาเศรษฐกิจจีนยุคดิจิทัลมุ่งสู่สังคมไร้เงินสด (cashless society) โดยเฉพาะการชำระเงินผ่านกระเป๋า e-wallets เพื่อลดการใช้เงินธนบัตร นับเป็นการส่งเสริมเพื่อเตรียมการใช้เงินในรูปแบบของดิจิทัล ทำให้ในขณะนี้ จีนมีผู้ใช้ระบบการเงินผ่านมือถือมากกว่า 620 ล้านบัญชี โดยมีสัดส่วนกว่าร้อยละ 90 ชำระผ่านระบบบุคคลที่สาม เช่น AliPay หรือ WechatPay

ในปี 2020 ธนาคารกลางของจีนสามารถพัฒนาเงินหยวนดิจิทัลในรูปแบบ Retail Central Bank Digital Currency : CBDC ได้สำเร็จเป็นรายแรกของโลก เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้นำไปใช้จ่ายแทนเงินสด และจะอิงค่ากับเงินหยวนกระดาษในอัตราคงที่ คือ 1:1 ทั้งนี้ ทางการเงินไม่ได้นำเทคโนโลยีบล็อกเชนมาใช้โดยตรง แต่มีการพัฒนาต่อยอดปรับเป็นระบบแบบผสมผสาน (Xiao 2020) เนื่องจากยังคงต้องการเน้นระบบ Centralized Technology เพื่อรักษาอำนาจธนาคารกลาง

จีนในการกำกับดูแล โดยสามารถทำ Tokenization และใช้เทคโนโลยีการเข้ารหัส (Cryptographic Technology) เพื่อช่วยรักษาความปลอดภัยของข้อมูลให้กับผู้ใช้ เหตุผลหลักในการนำระบบแบบผสมผสานมาใช้ เนื่องจากเทคโนโลยี Blockchain ที่เป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีระบบบัญชีกระจายศูนย์ (Distributed Ledger Technology : DLT) ยังมีจุดอ่อนไม่สามารถจัดการกับธุรกรรมขนาดใหญ่อย่างที่จีนต้องการได้ (เช่น 300,000 ธุรกรรมต่อ 1 วินาที) และการใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนอาจจะลดบทบาทขององค์กรตัวกลางต่าง ๆ ในขณะที่ ธนาคารกลางจีนยังคงต้องการเป็นศูนย์กลางของการกำกับควบคุมระบบการเงินของจีน และเพื่อให้สามารถเข้าไปบริหารจัดการในการรักษาเสถียรภาพทางการเงิน ดังนั้น ระบบที่จีนนำมาใช้แบบผสมผสาน จึงยังคงอำนาจให้ธนาคารกลางจีนสามารถเก็บข้อมูลและกำหนดกฎเกณฑ์กติกาทางการเงินต่าง ๆ ได้ต่อไป แต่หากนำเทคโนโลยีบล็อกเชนที่เป็นระบบบัญชีกระจายศูนย์มาใช้เพียงอย่างเดียว ธนาคารกลางจะไม่สามารถเห็นข้อมูลที่เกิดขึ้นทั้งหมดและทำให้มีการควบคุมหรือกำหนดกฎกติกาได้ยาก

ที่สำคัญ กลไกการทำงานของเงินหยวนดิจิทัล ถือเป็น Central Bank Liability โดยมีธนาคารกลางจีนเป็นผู้ผลิต และจำหน่ายหน่วยเงินดิจิทัลให้แก่ธนาคารพาณิชย์และผู้เล่นสำคัญรายอื่น ๆ ในระบบการเงินดิจิทัลของจีน เพื่อให้ธนาคารและผู้เล่นเหล่านั้น สามารถให้บริการทางการเงิน เช่น การฝากถอนเงินในรูปแบบเงินดิจิทัลแก่ประชาชนทั่วไปได้

ในช่วงกลางปี 2020 ได้มีการเริ่มทดลองใช้เงินหยวนดิจิทัลใน 4 เมืองสำคัญของจีน ได้แก่ เมืองชู่โจว ในมณฑลเจียงซู เมืองเสิ่นเจิ้นในมณฑลกว่างตุง เมืองเฉิงตูในมณฑลเสฉวน และเขตใหม่สงอัน ในมณฑลเหอเป่ย์ ด้วยการทดลองจ่ายเงินเดือนบางส่วน/เบี้ยเลี้ยงเจ้าหน้าที่รัฐของจีนด้วยเงินหยวนดิจิทัล ผ่าน 4 ธนาคารใหญ่ของจีน ได้แก่ (1) ธนาคาร Agricultural Bank of China (2) ธนาคาร

Industrial and Commercial Bank of China :ICBC (3) ธนาคาร Bank of China และ (4) ธนาคาร China Construction Bank และได้ขอความร่วมมือทดลองนำเงินหยวนดิจิทัลไปใช้ในบ้านค้าขนาดใหญ่ต่าง ๆ เช่น ร้าน McDonald และร้าน Subway เป็นต้น

ต่อมา ในเดือนสิงหาคม 2020 มีการขยายเขตทดลองใช้เงินหยวนดิจิทัลไปอีก 28 กว่าเมืองในหลายมณฑล เช่น ปักกิ่ง-เทียนจิน-เหอเป่ย์ และลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง แถวเซี่ยงไฮ้ รวมทั้งทางใต้แถวมณฑลกวางตุ้ง คือ Greater Bay Area (GBA) ที่รวมไปถึงฮ่องกง/มาเก๊า และในอนาคต ก็อาจจะขยายไปจีนตอนกลางและจีนตะวันตกด้วย โดยตั้งเป้าหมายที่จะครอบคลุมผู้ทดลองใช้เงินหยวนดิจิทัลให้ได้ราว 400 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 29 ของประชากรจีนทั้งหมด

นอกจากนี้ ในเดือนตุลาคม 2020 เพื่อเร่งการทดลองใช้เงินหยวนดิจิทัล และเพื่อทดสอบระบบเทคโนโลยีที่จะรองรับธุรกรรมขนาดใหญ่ รัฐบาลเมืองเสิ่นเจิ้นได้ทดลองแจกเงินอั่งเปาดิจิทัลมูลค่า 10 ล้านหยวนให้กับชาวเสิ่นเจิ้นคนละ 200 หยวน โดยใช้วิธีสุ่มแจกให้ผู้โชคดีจำนวน 50,000 ชอง เพื่อนำเงินหยวนดิจิทัลไปทดลองใช้ในบ้านค้ารายย่อยทั่วไปกว่า 3,000 รายที่ได้จดทะเบียนเข้าร่วมโครงการ และต่อมาในเดือนธันวาคม 2020 รัฐบาลเมืองชู่โจวก็ได้ประกาศแจกเงินหยวนดิจิทัลมูลค่า 20 ล้านหยวนให้ชาวชู่โจว ผ่านการสุ่มเลือกแบบลอตเตอรี่แจกให้คนละ 200 หยวน เพื่อให้ทดลองให้นำเงินหยวนดิจิทัลไปใช้เช่นกัน และล่าสุดในช่วงต้นปี 2021 รัฐบาลเมืองเสิ่นเจิ้นได้ทดสอบเงินหยวนดิจิทัลเป็นรอบที่ 2 โดยแจกเงินหยวนดิจิทัล วงเงิน 3 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อกระจายไปให้ชาวเสิ่นเจิ้นได้ทดลองนำไปทำธุรกรรมกว่า 140,000 รายการ

2. ลักษณะเด่นเงินหยวนดิจิทัล

จากการวิเคราะห์เงินหยวนดิจิทัลที่ออกโดยธนาคารกลางของจีน พบว่า มีคุณลักษณะเด่นที่แตกต่างจากการชำระเงินผ่านระบบกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-wallets) รวมทั้งมีความแตกต่างจากเงินคริปโทเคอร์เรนซี หรือเงินตราเข้ารหัสลับ อย่างน้อย 6 ประการ สรุปได้ดังนี้

ประการแรก เงินหยวนดิจิทัลไม่ใช่เงินคริปโทเคอร์เรนซี เนื่องจากเป็นเงินดิจิทัลที่ออกโดยรัฐบาล (คือ ธนาคารกลางของประเทศจีน) จึงมีความแตกต่างจากเงินคริปโทเคอร์เรนซีทั่วไปที่ออกโดยภาคเอกชนและมักจะมีการเก็งกำไรจากค่าเงินคริปโทเคอร์เรนซีที่ไม่แน่นอน หากแต่ในกรณีของเงินหยวนดิจิทัลจะมีค่าเงินที่แน่นอน มีความปลอดภัยกว่า และมีสำรองหนุนค่าเงินเช่นเดียวกับเงินหยวน (RMB) ทั่วไป โดยธนาคารกลางจีนจะผูกอิงค่าแบบ 1:1 จึงถือว่า มีค่าเงินที่แน่นอน หรือที่เรียกว่าเป็น stable currency และการนำเงินหยวนดิจิทัลออกมาใช้จึงไม่ใช่การเพิ่มปริมาณเงินเข้าไปใหม่ในระบบจึงไม่เอื้อให้เกิดเงินเฟ้อ

ประการที่สอง เงินหยวนดิจิทัลไม่ใช่เงินสกุลใหม่ และเปิดกว้างใช้ได้ ไม่จำกัดแพลตฟอร์ม การใช้เงินหยวนดิจิทัลเสมือนเป็นธนบัตรหรือเงินสดที่เราถือในมือ ร้านค้าจะปฏิเสธการยอมรับไม่ได้ เนื่องจากเป็นเงินที่รับรองโดยธนาคารกลางของประเทศ โดยทางการจีนได้พัฒนาระบบกลางที่เตรียมรองรับธุรกรรมได้สูงถึง 300,000 รายการต่อวินาที และไม่คิดค่าบริการในการโอนได้ทันที 24 ชั่วโมงในทุกวัน จึงเป็นจุดแข็งของระบบธุรกรรมดิจิทัลที่บริหารโดยธนาคารกลางของประเทศ ทำให้มีความได้เปรียบ ทั้งในเรื่องความเร็วและต้นทุน และสามารถเข้าถึงได้โดยธนาคารพาณิชย์ทุกราย จึงไม่มีปัญหาข้อจำกัดดังเช่นระบบกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ของเอกชนที่เป็นระบบปิดซึ่งจะใช้ได้กับแพลตฟอร์มเฉพาะของตัวเองเท่านั้น ไม่สามารถใช้ชำระสินค้าบริการที่อยู่นอกเหนือระบบนิเวศของตน เช่น

ผู้ใช้กระเป๋า Alipay จะเข้าไปใช้กระเป๋า Wechat Pay ไม่ได้

ประการที่สาม เงินหยวนดิจิทัลเพื่อแก้จุดอ่อนของการใช้เงินกระดาษ
ที่อาจจะสกปรก/ติดเชื้อโรค โดยจะสามารถใช้เงินหยวนดิจิทัลเพื่อชำระเงินได้ตามกฎหมาย โดยผ่านมือถือที่มีกระเป๋าดิจิทัล (digital wallet) ได้อย่างสะดวก และจะช่วยลดต้นทุนการผลิตพิมพ์เงินกระดาษ ลดต้นทุนในการเก็บรักษาเงินกระดาษ ไปจนถึงลดต้นทุนในกระบวนการทำลายเงินกระดาษที่เก่า/หมดสภาพ นอกจากนี้ยังสามารถใช้เงินหยวนดิจิทัลได้เลยโดยไม่จำเป็นต้องผูกบัญชีหรือมีเล่มสมุดบัญชีธนาคาร และไม่จำเป็นต้องสัมผัสตัวเงินแบบเงินกระดาษ จึงช่วยขจัดจุดอ่อนหลายด้านของการใช้เงินกระดาษ

ประการที่สี่ เงินหยวนดิจิทัลสามารถใช้ได้โดยไม่จำเป็นต้องมีสัญญาณอินเทอร์เน็ต นั่นคือ การชำระออฟไลน์ได้ โดยสามารถใช้จ่ายโอนเงินผ่านระบบเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลแบบไร้สายด้วยคลื่นความถี่ในระยะใกล้ (ระบบ Near Field Communication : NFC) ที่มีอยู่แล้วในมือถือสมาร์ทโฟนสมัยใหม่ เพียงแค่นำมือถือ 2 เครื่องที่มีระบบรองรับกระเป๋าดิจิทัล มาสัมผัสชนกันเพื่อโอนเงินหยวนดิจิทัลได้เลยอย่างสะดวก

ประการที่ห้า การใช้เงินหยวนดิจิทัลไม่จำเป็นต้องเปิดเผยชื่อผู้ใช้ (anonymous) จึงรักษาความลับทางการค้าได้ การทำธุรกรรมผ่านเงินหยวนดิจิทัลจะเป็นเสมือนการใช้จ่ายแบบเงินสดแบบปกติ จึงแตกต่างกับระบบกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่เจ้าของเงินต้องผูกกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ กับบัญชีธนาคารหรือบัตรเครดิต แล้วค่อยทำการใช้จ่าย เช่น ชำระผ่านระบบ QR Code ซึ่งจะมีการเก็บข้อมูลการใช้จ่ายไว้ในระบบนิเวศของบริษัทผู้พัฒนา e-wallets นั้น ๆ ทำให้บริษัทดังกล่าวสามารถเข้าถึงพฤติกรรมการใช้เงินหรือความเป็นส่วนตัวของข้อมูลของผู้ถือ e-wallets

ประการที่หก ธนาคารกลางจีน คือ ผู้คุมระบบและมีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูล การใช้เงินหยวนดิจิทัล จึงสามารถเก็บข้อมูลธุรกรรมการใช้เงินหยวนดิจิทัลในระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และทางการเงิน สามารถตรวจสอบเส้นทางการเงินได้ ในแง่นี้ จะสามารถช่วยป้องกันการทำธุรกรรมการเงินที่ผิดกฎหมาย เช่น การฟอกเงิน การโอนเงินเพื่อการก่อการร้าย การเลี่ยงภาษี ตลอดจนการคอร์รัปชันต่าง ๆ เนื่องจากทางการเงินจะสามารถตรวจสอบเส้นทางการเงินใด ๆ ที่ผิดกฎหมายได้ และอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลจะอยู่ที่ผู้คุมระบบ คือ ธนาคารกลางจีน

ในแง่ร้ายของการใช้เงินหยวนดิจิทัลต่อการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค จากการที่ธนาคารกลางจีนเป็นผู้มีอำนาจกำกับควบคุมและรับรู้ข้อมูลการเคลื่อนไหวทั้งหมดของเงินหยวนดิจิทัล ก็จะทำให้ธนาคารกลางจีนสามารถดำเนินนโยบายการเงินได้ตรงตามเป้าหมายมากขึ้น เนื่องจากสามารถวิเคราะห์ข้อมูล (data analytics) ได้แม่นยำขึ้นโดยใช้ระบบฐานข้อมูลใหญ่ที่มี เพื่อออกแบบนโยบาย/มาตรการมุ่งตรงเป้าหมายตามลักษณะของปัญหาและพฤติกรรมของผู้ถือเงินหยวนดิจิทัล รวมทั้งรัฐบาลจีนสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาออกแบบและดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคอื่น ๆ ได้ตรงจุดและแม่นยำมากขึ้น เช่น นโยบายการคลังหรือนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ดี จากการที่ธนาคารจีนสามารถเข้าถึงข้อมูลทั้งหมด ในอีกแง่มุมหนึ่ง ผู้ใช้เงินหยวนดิจิทัลอาจจะเกิดความกังวลในเรื่องความเป็นส่วนตัวของข้อมูล (data privacy) ทั้งนี้ ทางการเงินได้พยายามชี้แจงว่า ถ้าเป็นธุรกรรมปกติ ธนาคารกลางจีนก็จะช่วยปกปิดข้อมูลทั้งหมดให้ แต่ถ้าเป็นธุรกรรมผิดกฎหมาย เช่น มีการเลี่ยงภาษี ทางการเงินก็ย่อมจะสามารถนำข้อมูลเพื่อไปดำเนินคดีตามกฎหมายได้

3. เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ในการผลักดันเงินหยวนสู่สากล

เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของจีนในการนำเงินดิจิทัลมาทำให้สำเร็จเป็นประเทศแรกของโลก นอกจากจะต้องการลดการพึ่งพาระบบการชำระเงินด้วยสกุลดอลลาร์ในระดับโลกแล้ว จีนยังหวังจะให้สกุลเงินของจีนในรูปดิจิทัลได้รับการยอมรับในระดับสากลมากขึ้น จึงเป็นเหตุผลเบื้องหลังของจีนในการผลักดันเงินหยวนดิจิทัล เพื่อใช้เป็นเสมือน “เส้นทางลัด” ให้ประเทศต่าง ได้นำเงินหยวนจีนไปใช้ในฐานะเงินสกุลหลักของโลกเทียบเท่าเงินดอลลาร์สหรัฐที่ครองโลกมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง

ขั้นตอนจะเริ่มจากการผลักดันการใช้ภายในประเทศจีนที่เป็นตลาดขนาดใหญ่ โดยหวังจะใช้พลังของผู้บริโภคจีนในยุคดิจิทัลเป็นตัวเร่งสำคัญให้มีการใช้เงินหยวนดิจิทัลในเชิงปริมาณให้มากขึ้น โดยเฉพาะประชากรเน็ตของจีนที่มีมากที่สุดในโลกกว่า 900 กว่าล้านคนจึงเป็นเสมือนแต้มต่อของจีนที่จะทำให้เงินหยวนดิจิทัลได้กลายเป็นเงินสกุลดิจิทัลรายแรกที่จะมีการใช้อย่างแพร่หลายมากที่สุดในโลก

ในขั้นตอนต่อไปในระยะยาว หากจีนมีความพร้อมในเชิงระบบที่ผ่านการทดลองใช้เงินหยวนดิจิทัลภายในประเทศได้สำเร็จแล้ว ก็ย่อมต้องการจะผลักดันให้มีการใช้เงินหยวนดิจิทัลในระดับสากลต่อไป

จีนได้วางแผนเตรียมการในเรื่องนี้ผ่านการผลักดันยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมที่เรียกว่า Belt and Road Initiative (BRI) ที่มีกว่า 70 ประเทศทั่วโลกขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับจีนโดยผ่านกลไกเชื่อมโยง 5 ด้าน (Five Links) (อักษรศรี 2562, 73) ซึ่ง 1 ในการเชื่อมโยง 5 ด้านของ BRI คือ ด้านการบูรณาการทางการเงินระหว่างกัน (Financial Integration)

ที่สำคัญ ภายใต้ BRI จีนได้เน้นส่งออกแพลตฟอร์มเงินไปทั่วโลก เช่น

ระบบการค้าออนไลน์ยอดนิยมระดับโลกของเครือ Alibaba (ทั้ง AliExpress และ Lazada) หรือ Shopee ในเครือ Tencent รวมไปถึงระบบวิดีโอออนไลน์ยอดนิยมอย่าง TikTok ก็ล้วนเป็นแพลตฟอร์มจีนที่นิยมอย่างแพร่หลายไปทั่วโลก มีกรณีตัวอย่างผู้บริโภคในรัสเซียและบราซิลต่างนิยมสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ผ่าน AliExpress ของ Alibaba เป็นต้น ดังนั้น ความคุ้นเคยและความนิยมในการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ด้วยระบบชำระเงิน e-wallets ของบรรดาผู้บริโภคในต่างประเทศ โดยผ่านเว็บไซต์ แอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มต่าง ๆ ของจีน จึงเป็นเสมือนการเตรียมพร้อมและเป็นเป้าหมายของทางการจีนที่จะใช้แพลตฟอร์มจีนเหล่านี้เป็นฐานปฏิบัติการสำคัญที่จะเป็นตัวเร่งให้เกิดการใช้เงินหยวนดิจิทัลอย่างแพร่หลายไปทั่วโลกต่อไป

4. ผลกระทบของเงินหยวนดิจิทัลต่อระบบการเงินโลก

การเติบโตใหญ่ของจีนในมิติต่าง ๆ ส่งผลต่อโลกวันนี้ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม โดยเฉพาะพลังของเศรษฐกิจจีนได้กลายเป็นเครื่องยนต์หลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก และจีนยังได้เข้าไปเกี่ยวพันและเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจประเทศต่าง ๆ ไปทั่วโลก ด้วยขนาดและมูลค่าการผลิตและการบริโภคจำนวนมหาศาลของจีนที่ส่งผลกระทบต่ออุปสงค์และราคาของสินค้าโภคภัณฑ์ในระดับโลก ทำให้จีนกลายเป็นทั้งผู้บริโภคและผู้นำเข้ารายใหญ่ที่สุดของโลก ปัจจัยจีน (China Factor) จึงย่อมจะมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อทิศทางการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก ในขณะเดียวกัน จีนยังได้เป็นผู้ส่งออกอันดับ 1 ของโลก และเป็นผู้ออกไปลงทุนในต่างประเทศมากอันดับ 2 ของโลก ทั้งในรูปแบบของการออกไปลงทุนโดยรัฐวิสาหกิจจีน และนักธุรกิจเอกชนจีน ตลอดจนการออกไปท่องเที่ยวต่างประเทศมากที่สุดของโลก

ในแง่ผลกระทบของเงินหยวนต่อระบบการเงินโลก โดยเฉพาะในยุคหลังโควิด-19 นั้น แม้ว่าผลขึ้นต้นในระยะสั้นซึ่งในขณะนี้ ยังเป็นการทดลองใช้เงินหยวน

ดิจิทัลภายในประเทศจีนเท่านั้น จึงอาจจะยังไม่ส่งผลกระทบมากนัก เนื่องจากเป็นเพียงการเปลี่ยนรูปแบบของการใช้เงินกระดาษมาเป็นรูปแบบดิจิทัลและทดลองใช้ในวงจำกัด อย่างไรก็ดี หากการทดลองนำเงินหยวนดิจิทัลมาใช้ในบางเมืองของจีนแล้วได้ผล และมีการขยายผลการใช้เงินหยวนดิจิทัลไปทั่วทั้งประเทศจีน รวมทั้งการขยายผลไปใช้เงินหยวนดิจิทัลในการทำธุรกรรมระหว่างประเทศหรือใช้เป็นส่วนหนึ่งของทุนสำรองระหว่างประเทศ เมื่อถึงเวลานั้น สกุลเงินหยวนของจีนย่อมจะมีความเป็นสากลและมีบทบาทในระบบการเงินของโลกมากยิ่งขึ้น

ในระยะยาว เงินหยวนดิจิทัลจะส่งผลกระทบอย่างไร ประเด็นนี้นักวิเคราะห์ในหลายประเทศได้เริ่มวิเคราะห์ผลกระทบเงินหยวนดิจิทัลไว้บ้างแล้ว ตัวอย่างเช่น นักวิเคราะห์จากนิตยสาร Fortune (Casey 2020) และนักวิเคราะห์ในประเทศไทย (Think Future Group 2563) ได้มีการคาดการณ์ผลกระทบที่น่าสนใจในหลายประเด็น จึงขอรวบรวมนำประเด็นต่างๆ มาสรุปได้ดังนี้

ประเด็นแรก คุณอำนาจด้านการเงินของโลก มีการคาดการณ์ว่า สหรัฐฯ และประเทศชั้นนำทางการเงินจะได้รับผลกระทบ หากมีการใช้เงินหยวนดิจิทัลอย่างแพร่หลายในระดับโลก เนื่องจากผู้คนสามารถเก็บเงินจำนวนมากไว้ในโทรศัพท์เครื่องเดียวได้ จึงมีแนวโน้มที่จะเอื้อให้ผู้บริโภคและประชาชนในประเทศคู่ค้าของจีนจะหันมาใช้เงินหยวนดิจิทัลมากขึ้น เนื่องด้วยความสะดวกรวดเร็ว การทำธุรกรรมการเงินระหว่างประเทศในรูปแบบของเงินดิจิทัลก็ทำได้โดยง่ายและไม่มีค่าบริการในการโอน ทำให้ไม่จำเป็นต้องผ่านสถาบันการเงินที่ชาติตะวันตกหรือสหรัฐฯ ควบคุมอยู่ดังเช่นในขณะนี้

เนื่องจากข้อจำกัดของระบบชำระเงินเพื่อการค้าระหว่างประเทศที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ส่วนใหญ่จะต้องแปลงเป็นเงินสกุลดอลลาร์ผ่านระบบ Money Settlement ของสหรัฐฯ ก่อนจะทำธุรกรรมการค้าสินค้าระหว่างกัน และต้องเสียค่า

ธรรมเนียมและเสียเวลาในการโอนเงิน ดังนั้น ในอนาคต มีแนวโน้มที่จะมีการหันมาทำธุรกรรมทางการเงินผ่านเงินหยวนดิจิทัลที่สะดวกรวดเร็วกว่า รวมทั้งไม่มีค่าบริการในการโอน

นอกจากนี้ คาดว่า อุปสงค์ต่อเงินสกุลดอลลาร์ในระดับโลกจะลดลงและอาจจะเสื่อมอำนาจลงในที่สุด โดยเฉพาะประเทศคู่ค้าของจีนที่มีอยู่ทั่วโลกไม่จำเป็นต้องใช้เงินดอลลาร์ในการทำธุรกรรมระหว่างกัน เพื่อไม่ต้องเสี่ยงกับความผันผวนของค่าเงินดอลลาร์ ที่สำคัญ ประเทศต่าง ๆ อาจจะไม่จำเป็นต้องเก็บทุนเงินดอลลาร์ไว้ในเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ

จากแนวโน้มที่จะมีการใช้เงินหยวนดิจิทัลอย่างแพร่หลายในระดับสากลมากขึ้น ก็จะส่งผลต่อความเสื่อมอำนาจของเงินดอลลาร์ และในที่สุด ในแง่ดุลอำนาจด้านการเงินของโลก มีแนวโน้มที่สหรัฐฯ จะมีอิทธิพลน้อยลงหรือมีความสำคัญลดลง เช่น สหรัฐฯ อาจจะต้องสูญเสียอำนาจในการกดดันหรือสั่งการลงโทษคว่ำบาตรทางการเงิน กับประเทศอื่นที่สหรัฐฯ ประเมินไปเองว่า ไม่ทำตามกติกาที่สหรัฐฯ ต้องการได้เหมือนที่ผ่านมา

ประเด็นที่สอง การแข่งขันของธนาคารกลางเพื่อสร้างสกุลเงินดิจิทัลแห่งชาติของตัวเอง จากแนวโน้มที่จะมีการนำสกุลเงินหยวนของจีนในรูปแบบดิจิทัลไปใช้ในระดับสากลมากขึ้นและเชื่อให้มีการทำธุรกรรมแบบไร้พรมแดนมากขึ้น โดยเฉพาะในประเทศที่เป็นคู่ค้าของจีน รวมทั้งในบางประเทศที่มีปัญหาเสถียรภาพของเศรษฐกิจมหภาค หรือมีวิกฤตการณ์เมือง ประชาชนในประเทศเหล่านั้นอาจจะต้องการถือสกุลเงินหยวนในรูปแบบดิจิทัลมากกว่าสกุลเงินของประเทศตัวเอง

ในที่สุด หากเกิดกรณีที่ประชาชนจำนวนมากในบางประเทศที่ต้องการถือเงินหยวนดิจิทัลและลดการใช้เงินของประเทศตัวเอง ก็ย่อมจะกระทบบทบาทของธนาคารกลางในประเทศเหล่านั้น เมื่อวิเคราะห์ในแง่นี้ อาจจะทำให้ธนาคาร

กลางของหลายประเทศมองว่า เงินหยวนดิจิทัลของจีนจะเป็นภัยคุกคามที่จะทำให้ประเทศของตนต้องสูญเสียอำนาจอิทธิพลทางการเงินของตัวเองในที่สุด ธนาคารกลางของประเทศต่าง ๆ ก็อาจจะแข่งขันกันออกสกุลเงินดิจิทัลแห่งชาติ (Central Bank Digital Currency :CBDC) ออกมาเพื่อพยายามรักษอำนาจทางการเงินของประเทศตัวเองบ้างเช่นกัน

สำหรับกรณีของประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2018 ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้ริเริ่ม “โครงการอินทนนท์” (จิรายุส 2563) เพื่อนำระบบการประมวลผลแบบกระจายศูนย์ Distributed Ledger Technology : DLT มาประยุกต์พัฒนาทดลองระบบการชำระเงินระหว่างธนาคารพาณิชย์ 8 แห่ง และพัฒนาการออกเหรียญดิจิทัลที่ใช้เฉพาะภายในสถาบันการเงินที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อใช้สกุลเงินดิจิทัลที่ออกโดยธปท.นี้ในการโอนเงินระหว่างสถาบันการเงินที่เข้าร่วมโครงการ แทนที่จะโอนด้วยเงินบาทที่เป็นธนบัตร ทั้งนี้ มีบริษัท R3 ซึ่งเป็นผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม DLT ให้ธนาคารหลายแห่งได้เข้าร่วมโครงการนี้ด้วย

อย่างไรก็ดี โครงการอินทนนท์ของไทย ยังอยู่ในระหว่างการพัฒนาปรับปรุงระบบให้สมบูรณ์ ทั้งในแง่ของความปลอดภัย ความเสถียรของระบบ ความรวดเร็ว ความโปร่งใส ประสิทธิภาพโดยรวม รวมไปถึงยังมีข้อจำกัดด้านกฎหมาย และประเด็นความปลอดภัยทางไซเบอร์ และยังไม่ใช้ Retail Central Bank Digital Currency ที่จะให้คนไทยทั่วไปได้ใช้จับจ่ายใช้สอยแทนเงินสด

ประเด็นที่สาม ผลกระทบต่อธนาคารพาณิชย์ ในขณะนี้ แม้ว่าเงินหยวนดิจิทัลอาจจะไม่มีผลกระทบโดยตรงกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไปมากนัก อย่างไรก็ตามในที่สุด ธนาคารกลางของประเทศต่าง ๆ เริ่มแข่งขันกันออกสกุลเงินดิจิทัลของประเทศตนเองออกมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประชาชนทั่วไปก็อาจจะลดความต้องการที่จะนำเงินกระดาษาไปฝากกับธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากสามารถเก็บใน

รูปแบบของดิจิทัลไว้ในมือถือของตัวเองได้อย่างสะดวกกว่า ดังนั้น เพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจในยุคดิจิทัล ธนาคารพาณิชย์เหล่านั้นจึงจำเป็นต้องปรับบทบาทและปรับเปลี่ยนเป้าหมายในการให้บริการประชาชน รวมทั้งจำเป็นต้องออกแบบโมเดลธุรกิจใหม่ เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันของระบบการเงินโลก

5. เงินหยวนดิจิทัลกับอนาคตการค้าไทย-จีน

จีนเป็นประเทศที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจกับไทย จากข้อมูลในปี 2019 จีนเป็นคู่ค้าอันดับ 1 ของไทยด้วยสัดส่วนราวร้อยละ 16 ของการค้ารวมของไทย (กระทรวงพาณิชย์ กรมศุลกากร 2563 (ก)) จีนเป็นแหล่งนำเข้าอันดับ 1 ของไทย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20.11 ของการนำเข้าทั้งหมด (กระทรวงพาณิชย์ กรมศุลกากร 2563 (ข)) และจีนเป็นตลาดส่งออกอันดับ 1 ของไทย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 11.98 ของการส่งออกทั้งหมด (กระทรวงพาณิชย์ กรมศุลกากร 2563 (ค)) แหล่งรายได้หลักจากการส่งออกของไทยจึงต้องพึ่งพาตลาดจีน และในด้านการลงทุน จีนกลายเป็นนักลงทุนต่างชาติอันดับต้น ๆ ของไทย รวมถึงในช่วงก่อนที่จะเกิดวิกฤตโควิด-19 ชาวจีนเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติอันดับ 1 ของไทย คิดเป็นสัดส่วนราวร้อยละ 30 ของนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมดในไทย ในแต่ละปีนักท่องเที่ยวจีนเดินทางมาไทยเฉลี่ย 9-10 ล้านคนและสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยวให้ไทยประมาณ 5 แสนล้านบาทต่อปี นอกจากนี้ นักศึกษาจีนที่มาเรียนในไทยมีราว 37,000 คน คิดเป็นสัดส่วนนักศึกษาต่างชาติที่มากที่สุดในไทย ขณะเดียวกันก็มีนักศึกษาไทยในจีนกว่า 27,000 คนด้วย

จากการที่เศรษฐกิจไทยได้มีความผูกพันโยงใยกับเศรษฐกิจจีน หากมีการปรับมาทำธุรกรรมระหว่างประเทศในรูปแบบของเงินหยวนดิจิทัลอย่างแพร่หลายมากขึ้น ก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อไทยเช่นกัน

สำหรับผลกระทบเงินหยวนดิจิทัลกับอนาคตการค้าไทย-จีน หากพิจารณา

ในระยะสั้น เงินหยวนดิจิทัลของจีนอาจจะยังไม่ส่งผลกระทบต่อไทยมากนัก เนื่องจากในขณะนี้ แอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มหลักที่คนไทยส่วนใหญ่นิยมใช้กันมากยังไม่ใช่แพลตฟอร์มของจีน คนไทยโดยทั่วไปจึงยังไม่มีเหตุจูงใจมากพอที่จะต้องหันมาถือเงินหยวน หรือจับจ่ายใช้สอยด้วยเงินหยวน การทำธุรกรรมค้าขายระหว่างไทย-จีนส่วนใหญ่ยังอยู่ในรูปของเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐฯ

สำหรับแนวโน้มในระยะยาว เนื่องด้วยการผลักดันเงินหยวนสู่สากลอย่างจริงจังของธนาคารกลางจีน จึงคาดว่า จะมีการนำเงินหยวนดิจิทัลไปใช้ในประเทศต่าง ๆ มากขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะในประเทศคู่ค้าของจีนและประเทศที่ร่วมมือกับจีนภายใต้ Belt and Road Initiative : BRI รวมทั้งไทย ดังนั้น ในอนาคตระยะยาว การค้าไทย-จีนน่าจะหันมาทำธุรกรรมในรูปแบบดิจิทัลมากขึ้น และมีโอกาสที่ผู้ประกอบการไทยที่เป็นคู่ค้าหรือทำธุรกิจกับจีนจะต้องเปิดบัญชีในรูปแบบของเงินหยวนดิจิทัล เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการทำธุรกรรมและไม่มีค่าธรรมเนียมการโอน

อย่างไรก็ดี หากมีการทำธุรกรรมการค้าไทย-จีนในรูปแบบของเงินหยวนดิจิทัลมากขึ้น ก็ยากจะเลี่ยงที่จะไม่ให้ทางการเงินและทางเทคโนโลยีเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลความเคลื่อนไหวของเส้นทางการเงินในรูปแบบของดิจิทัล เนื่องจากจะมีการบันทึกธุรกรรมต่างๆ ผ่านระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ที่สามารถติดตามตรวจสอบได้ ดังนั้น ในแง่นี้ แม้จะมีผลกระทบในเชิงบวก คือ เกิดความโปร่งใสและชัดเจนในการทำธุรกรรมทางการเงิน แต่ก็สร้างความกังวลและเกิดการตั้งคำถามเกี่ยวกับอำนาจการเข้าถึงข้อมูลและติดตามข้อมูลของธนาคารกลางของจีน

ทั้งนี้ ในประเด็นอื่น ๆ เช่น การค้าขายกับจีนด้วยสกุลหยวนดิจิทัลจะทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบทางการค้าระหว่างกันหรือไม่ จำเป็นต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ในเชิงลึกต่อไป รวมทั้งต้องประเมินทิศทางของค่าเงินหรืออัตราแลกเปลี่ยน

เปลี่ยนระหว่างไทย-จีนมาประกอบด้วยว่า หลังจากที่มีการทำธุรกรรมผ่านระบบดิจิทัลมากขึ้นแล้ว อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างกันจะเป็นอย่างไร ซึ่งในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทและต้องติดตามกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดต่อไป

บทสรุป

โดยสรุป บทความนี้ศึกษาเส้นทางพัฒนาการเงินหยวน ตั้งแต่ยุคเหมา เจ๋อตง มาจนถึงยุคสีจิ้นผิง และวิเคราะห์เหตุผลเบื้องหลังของจีนในการผลักดันเงินสกุลหยวนดิจิทัล เพื่อหวังจะให้สกุลเงินของจีนได้รับการยอมรับในระดับสากลมากขึ้น จึงเป็นเสมือนเส้นทางลัดในการผลักดันเงินหยวนสู่สากล เพื่อให้ก้าวขึ้นเป็นสกุลหลักของโลกเทียบเท่าเงินดอลลาร์สหรัฐที่ครองโลกมานานตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ทั้งหมดนี้ สะท้อนให้เห็นถึง ยุทธศาสตร์จีนที่คิดใหญ่มองไกล จีนมีการเตรียมการล่วงหน้าอย่างดี และทุ่มเทเรียนรู้จุดแข็ง/จุดอ่อนของเทคโนโลยี Blockchain และเทคโนโลยีทางการเงินต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในยุคสีจิ้นผิง จีนนำมาตรกรต่าง ๆ มาดึงดูดและจูงใจนักเทคโนโลยีด้านการเงินมาจากทั่วโลก เพื่อเตรียมการศึกษาวิจัยในการมุ่งพัฒนาเงินสกุลดิจิทัลให้สำเร็จเป็นประเทศแรกของโลก

บทความนี้วิเคราะห์ผลกระทบของเงินหยวนดิจิทัลในแง่มุมต่าง ๆ และชี้ให้เห็นลักษณะเด่น 6 ด้านของเงินหยวนดิจิทัล ทั้งจากความสะดวกในการใช้แทนเงินกระดาษและประโยชน์ต่าง ๆ ของเงินหยวนดิจิทัลดังที่กล่าวมา รวมทั้งความพร้อมของทางการเงินในด้านเทคโนโลยีและการกระจายเงินไว้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีแนวโน้มที่จะมีการนำเงินหยวนดิจิทัลไปใช้อย่างแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับจากภาคธุรกิจและภาคประชาชนของจีน อีกทั้งชาวจีนมีพฤติกรรมคุ้นเคยกับสังคมไร้เงินสดที่เอื้ออำนวยต่อการใช้เงินดิจิทัลก่อนหน้านี้แล้ว

อย่างไรก็ดี ยังคงมีความกังวลในหลายประเด็นเกี่ยวกับการใช้เงินหยวนดิจิทัล เนื่องจากธนาคารกลางของจีนจะมีอำนาจกำกับควบคุมและสามารถเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้และเก็บพฤติกรรมเส้นทางการใช้เงินหยวนดิจิทัลได้ทั้งหมด ทำให้เกิดข้อกังวลและมีการตั้งคำถามในประเด็นความเป็นส่วนตัวของข้อมูลทางการเงินดังกล่าว

ทั้งนี้ แนวโน้มในอนาคตที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในยุคดิจิทัลด้วยการเร่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการชีวิตประจำวันมากขึ้น ไม่ใช่เพียงแค่ในประเทศจีนเท่านั้น หากแต่ธนาคารกลางในประเทศต่าง ๆ ก็เริ่มสนใจศึกษาและผลักดันให้มีการใช้สกุลเงินดิจิทัลมากขึ้น และธนาคารแห่งประเทศไทยเองก็มีโครงการอินทนนท์ เพื่อเตรียมศึกษาพัฒนาสกุลเงินดิจิทัลของไทยเช่นกัน ทั้งหมดนี้จึงเป็นภาวะปกติใหม่ (New Normal) ด้านระบบการเงินของโลกที่จะต้องจับตาและศึกษาข้อมูลให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อไป